
زبان‌شناسی خبر

به سوی ارائه الگوی تولید خبر در چارچوب
رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی

مؤلفان:

دکتر فردوس آقاگل‌زاده

(دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس)

دکتر رضا خیرآبادی

(عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی)

سرشناسه	: آفاگل زاده، فردوس، ۱۳۲۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: زبان‌شناسی خبر: به سوی ارائه الگوی تولید خبر در چارچوب رویکرده تحلیل گفتمان انتقادی / مؤلفان: فردوس آفاگل زاده، رضا خیرآبادی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علمی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۸۶-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۳۶۶.
موضوع	: رسانه‌های گروهی و زبان
موضوع	: خبرنگاران و خبرنگاری
موضوع	: روزنامه‌نگاری -- نویسندگی
شناسه افزوده	: خیرآبادی، رضا
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ / ۲۱۷ / ۲۹۶ P
رده بندی دیویی	: ۲۰۲ / ۲۳۰ / ۱۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۵۰۹۰۹

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ فکس: ۶۶۴۶۱۱۶۶۴۹۶۶۱۱

زبان‌شناسی خبر

به سوی ارائه الگوی تولید خبر در چارچوب

رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی

دکتر فردوس آقاگل زاده

(دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس)

دکتر رضا خیرآبادی

(عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی)

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۸۶-۷

تلفن‌های تماس جهت دریافت کتاب در منزل یا محل کار:

۶۶۴۶۳۰۷۲-۶۶۴۶۰۵۱۱-۱۲

فهرست مطالب

فصل اول: تعاریف و مفاهیم کلیدی	۱۳
فصل دوم: مروری بر پژوهش‌های زبان و رسانه در عرصه بین‌المللی	۴۳
فصل سوم: مروری بر پژوهش‌های زبان و رسانه در داخل کشور	۷۷
فصل چهارم: نگاهی به مفهوم ارزش‌های خبری	۹۳
فصل پنجم: مبانی نظری پژوهش	۱۱۵
فصل ششم: الگوی زبانشناختی تولید خبر	۱۶۵
فصل هفتم: شواهدی در کارایی انگاره زبانشناختی نگارش خبر	۲۰۱
فصل هشتم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۲۵۵
فهرست منابع	۲۶۵

پیشگفتار

جان نباشد جز خیر در آزمون
هر که را افزون خیر جانش فزون
جان ما از جان حیوان بیشتر
از چه؟ زان رو که فزون دارد خیر
مثنوی معنوی / دفتر دوم

رسانه‌ها، توانمندترین ابزار اطلاع‌رسانی و کنترل افکار عمومی در عصر حاضر هستند که نقشی انکارناپذیر در رشد و تکامل بشر از یک سو و مصرف‌زدگی و توده‌گرایی انسان معاصر از دیگر سو ایفا می‌کنند. کتاب حاضر در ارتباط با موضوع رسانه و تحلیل زیباشناختی خبر و ارائه الگویی انتقادی از تولید اخبار در رسانه‌هاست. از این رو، به این جنبه دو گانه رسانه و مهمترین محصول رسانه‌ای یعنی "خبر" توجه ویژه‌ای دارد. فصل نخست کتاب به ارائه برخی تعاریف از مفاهیم کلیدی مورد نظر در ادامه اثر اختصاص دارد. فصل دوم، مروری است اجمالی بر پژوهش‌های زبان و رسانه در عرصه

بین‌المللی و به معرفی رویکردهای غالب و کلاسیک تحلیل خبر در چارچوب دستاوردهای زبان‌شناختی اختصاص یافته است. فصل پی‌آیندی نیز به بررسی و معرفی پژوهش‌های داخلی انجام شده در این حوزه می‌پردازد. چهارمین فصل کتاب به مفهوم "ارزش‌های خبری" به عنوان ملاک‌های گزینش خبر و به ویژه فهرست ارزش‌های خبری گالتانگ و روز و فهرست‌های تکمیلی بعدی اختصاص دارد که مفهوم مرکزی این فصل یعنی ارزش‌های خبری در فصول آتی و در مرحله ارائه الگو نیز بسیار مورد اشاره قرار خواهد گرفت. مبنای نظری پژوهش که مبنای ارائه الگوی مورد نظر است در فصل پنجم کتاب معرفی و سپس در فصل ششم، الگوی زبان‌شناختی نگارش و گزینش خبر ارائه می‌گردد. در فصل هفتم شواهدی از متون خبری در کارائی انگاره مذکور ارائه می‌شود و در نهایت، هشتمین فصل کتاب به عنوان فصل پایانی، به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از بحث اختصاص یافته و برخی نقدها و نظرات صاحب‌نظران در زمینه الگوی پیشنهادی ارائه شده است.

کتاب حاضر می‌تواند برای تمامی پژوهشگران علاقه‌مند به حوزه مطالعات رسانه و زبان خبر، تحلیل‌گران و مفسران حوزه ارتباطات و علوم اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی، به ویژه دانشجویان و

پژوهشگران زبان‌شناس و جامعه رسانه‌ای کشور حرف‌های تازه‌ای برای گفتن داشته باشد، هرچند بی‌شک تلاش‌هایی از این دست گام‌های نخستین از مسیری جذاب، اما کمتر پیموده است که هر روز و همه روز شرایط و اقتضانات جدیدی را فراروی پژوهشگران قرار می‌دهد. مسلم آن که علم زبان‌شناسی، دانش مطالعه نظام‌مند و علمی زبان، تازه‌های بسیاری برای افزودن به حیطه مطالعات زبان رسانه و تحلیل متنی اخبار دارد. در این بین رویکردهای تحلیل گفتمان و تحلیل گفتمان انتقادی، زوایای کمتر مکشوف اخبار را فرا روی پژوهشگران و توده مردم به عنوان مصرف‌کنندگان و مخاطبان اصلی محصولات رسانه‌ای قرار می‌دهد. مؤلفان کتاب حاضر امیدوارند ماحصل این تلاش که از یک سو به میراث غنی زبان‌شناسی خبر در عرصه قلمی و بین‌المللی توجه دارد و از دیگر سو به ارائه الگویی بومی و ایرانی از فرایند نگارش خبر پرداخته است، برای مخاطبان فرهیخته کتاب مفید فایده واقع شود و باب جدیدی از مطالعات بینا رشته‌ای در زمینه زبان‌شناسی خبر و زبان رسانه را فراروی مشتاقان و صاحب نظران بگشاید. بی‌شک این اثر همانند هر تألیف و تصنیف پرداخته ذهن بشر، عاری از لغزش و کاستی نیست، به ویژه آن که وارد حیطه خطیر نظریه پردازی شده و به ارائه الگو نیز پرداخته است. از این

روی، مؤلفان از صمیم قلب امیدوار هستند که مخاطبان فرهیخته کتاب، نظرات ارزشمند و عالمانه خود را در مسیر اصلاح و ارتقای سطح علمی این اثر از ایشان دریغ ندارند. نگارش کتاب حاضر بدون همفکری و هم افزایی جمعی از زبان‌شناسان و پژوهشگران بین‌المللی میسر نبود. به ویژه گروهی از سرشناس‌ترین زبان‌شناسان عرصه زبان و خبر از جمله گرت یاکوبس^۱، کالین کاتر، دانیل پرین، پیترو موتیگل و سایر اساتید زبان‌شناسی دانشگاه دولتی گنت^۲ بلژیک در انجام این پژوهش دانسته‌های خود را سخاوتمندانه در اختیار پژوهشگران قرار دادند. در این بین گرت یاکوبس با اشتیاق فراوان و اشراف مثال زدنی‌اش در حوزه زبان و رسانه نقش بسیار زیادی در نهایی شدن الگوی مورد نظر داشت.

بی‌شک انجام این پژوهش به شکل کنونی، بدون کمک‌های پروفیسور تئون ون دیک مقدور نبود. ایشان از ابتدای انجام این پژوهش تا پایان به تمامی پرسش‌ها با دقت و حوصله مثال زدنی پاسخ گفتند و مقالات و منابع بسیاری را با سخاوت تمام در اختیار پژوهشگران نهادند. دیگر زبان‌شناس برجسته حوزه تحلیل گفتمان

1- Geert Jacobs

2- University of Gent/Ghent (Belgium)

انتقادی، تئون ون لیون نیز در طول پژوهش با راهنمایی های بسیار مفید و ارزشمندش یاری مان نمود.

مؤلفان در پایان مراتب سپاسگزاری خود را از ناشر محترم این اثر اعلام می دارند و این کتاب را به تمامی خبرنگاران و فعالان رسانه که در راه روشنگری و اطلاع رسانی مرارت های بیشماری را متحمل می شوند تقدیم می کنند.

فردوس آفاگل زاده و رضا خیرآبادی
بهمن ماه یک هزار و سیصد و نود سه